

4) Syndefallet og dets følger

Noen mener at de kristne skaper bare det som er godt (av kunst), de verdslige bare det som er dårlig. Er det så enkelt? Nei!

Som kristne trenger vi en rett erkjennelse av oss selv - i lys av Guds ord. Også den kristne musikk-skaper har innebygget i seg kampen mellom «kjødet og Ånden» ([Gal. 5,17](#)). En kristen musikk-utøver lever i spenningen mellom «det gamle og det nye menneske» ([Rom. 7,14-25](#)), ja vi kunne vel si i skjæringspunktet mellom «samtidig en rettferdig og en synder». Vi som lytter til sang og musikk har nøyaktig den samme kampen i oss.

Dette må vi regne med som en virkelighet. Luther advarer mot å la seg veilede av fornuften i troens saker, fordi den er blitt underlagt synden. Men det at vår fornuft er underlagt synden, det kan vi godt vedkjenne oss så lenge vi er på bibeltimer eller gudstjenester, men bare ikke i praksis. Vi glemmer at dette er en ting som hører hjemme i virkeligheten.

I denne sammenheng kan vi spørre: Hvordan har det dogmet oppstått «at musikken er nøytral?» Jeg vil antyde et svar. Det skyldes blant annet at vi i dag har glemt Skriftens og bekjennelsens fremstilling av menneskenaturens grunnforderv etter syndefallet.

La oss minne om artikkel 21 «Augustana», som handler om arvesynden:

«Like ens lærer de at alle mennesker som er forplantet på naturlig vis, etter Adams fall blir født med synd, det vil si uten frykt for Gud, uten tillit til Gud og med begjær, og at denne arvelige sykdom og brist er synd, som fordømmer og også fører med seg den evige død for dem som ikke blir gjenfødt ved dåpen og Den Hellige Ånd».

Luther sier videre om arvesynden i «De schmalkaldiske artikler» (Konkordieboken, s.60): «Denne arvesynd er en så dyp ond fordervelse i naturen, at ingen fornuft forstår det, men det må erkjennes ved troen ut av Skriftens åpenbaring. [Salme 51](#)».

I sin kommentar til 1.Mosebok, s. 79 skriver Leif Michelsen: «Vi får ikke høre noe mere om forholdet mellom kultur-arbeid og syndefall enn det vi alt har lært, at kulturarbeidet etter kap. 3 (i 1.Mosebok) *skjer i syndens og fallets verden, og derfor naturligvis står i fare for å preges mer eller mindre av fallets skadevirkninger*».

Det som vi bør klargjøre for oss selv, det er å tenke gjennom de følger syndefallet fikk for den skapte kultur, og dermed også for musikken. La oss ikke glemme at vi mennesker bærer den gamle natur i oss, også etter at vi er blitt gjenfødte og kristne.

Det burde sies klarere i dag at synden kan ta det skapte i bruk i sin tjeneste. Ondskapens åndehær i himmelrommet ([Ef. 6,10 ff.](#)) kan skaffe seg rom i menneskehjertet og dermed også innen den kultur (musikk) som er frembragt av mennesker. Dermed kan kulturen (musikken) bli bærer eller formidler av onde åndsmakter ([Matt. 12,43-45](#)).

«Det som skaper historien, er *åndskrefter*, økonomi, politikk, og så videre er kun virkninger av det åndelige, uten selvstendig substans. Sagt mere presist: Hva vi har å gjøre med i historien, er kampen mellom Gud og djevel, mellom Kristus og Antikrist, mellom Den Hellige Ånd og de onde ånder. Å ta feil av dette er å ta feil av alt» (Poul Hoffmann).

Jeg tror dette er høyaktuelt i dag. Vi må regne med at den verdsliggjøring som går over Vesten i vår tid smitter over på oss kristne i langt større grad enn vi tenker over. Og denne tidsånd virker også inn på det vi frembringer, skaper, lager, uttrykker. Ingen av oss kristne lever i et tomrom åndelig sett. Jesus sier: «Den som ikke er med meg, han er imot meg, og den som ikke samler med meg, han spredde» ([Matt. 12,30](#)).

For konkret å illustrere hva jeg sikter til vil jeg få sitere et lite avsnitt fra et intervju med Øyvind Andersen i «Utsyn», nr. 3, 1971.

«Jeg må si at mye av den musikk som man i dag fører inn i Guds rikes arbeid, er som en femtekolonne fra sjelefienden. Den undergraver i virkeligheten vårt arbeid. Den fører en ånd med seg som ikke er av Gud. --- Denne musikk er egentlig beregnet på å tilfredstille det sanselige, det erotiske, ja rent ut sagt, det seksuelle. Den kan ganske enkelt ikke brukes til å fremme Guds rike». Jeg skal innrømme at dette er sterk tale! Men her tenkes det på den ytterliggående rytmiske musikk.

Så langt jeg kan se, blir dette følgen av et «funksjonalt» musikk-syn. I og med tendensen til å betrakte selve musikken som «nøytral», fordi man overser syndefallets følger, kan musikken komme til å bli formidler av åndsmakter som virker nedbrytende på den troende menighet. Og musikken kan komme i et spenningsforhold til bibelsk forkynnelse. I mye av sangen og musikken i dag, har det hele altfor mye preg av underholdning.

Skal det i det hele tatt være sang og musikk på et møte, må det være en absolutt forutsetning at sangen og musikken må trekke sammen med det forkynte budskap!

5) Teologi/musikk - er forsøk på klargjøring

I det følgende vil jeg prøve å antyde et grunnsyn på forholdet mellom teologi (Guds ord) og musikk.

Da vil jeg for det første si at jeg tror det er vanskelig å finne enkelte spredte bibelvers til støtte for et bestemt musikksyn. Dette gjelder også for oss som har et konservativt syn på sang og musikk.

Og her drister jeg meg til å bruke en sammenligning, nemlig en kristens forhold til alkohol. Vi finner ikke alltid konkrete retningslinjer - gjennom enkelte bibelvers - om alkohol. På den annen side er det ingen tvil om Bibelens grunnholdning når det gjelder forholdet til alkohol.

Noe tilsvarende kan vi si om forholdet til musikken. Det er vanskelig å finne bibelvers til støtte for et bestemt musikksyn. Men ut fra Bibelens totale grunnholdning tror jeg det må advares sterkt mot bruken av moderne rytmisk musikk i kristne forsamlinger. Og det er selve poenget her. (Se [3. Mos. 20,22-26](#) og [Esek. 44,23](#).)

Det bør være et Vakthold mot alt som kan svekke vår åndelige dømmekraft - enten det gjelder alkohol eller sang og musikk. Men nå tror jeg det er mulig å finne eksempler på Bibel-ord som kan gi oss veiledning i denne aktuelle sak, for eksempel [Rom. 12,1-2](#).

«Jeg formaner dere altså, brødre, ved Guds miskunn, at dere fremstiller deres legemer som et levende, hellig, Gud velbehaglig offer --- og *skikk dere ikke like med denne verden*, men bli forvandlet ved *fornyelsen* av deres sinn, så dere kan prøve hva som er Guds vilje: det gode og velbehagelig og fullkomne»!

En klar grunnholdning finner vi også [Gal. 5,1](#): «Til frihet har Kristus frigjort oss, stå derfor fast, og la dere ikke atter legge under trelldoms åk».

Så følger fortsettelsen i Gal. 5,13: «For dere ble kalt til frihet, brødre, *bruk bare ikke friheten til en leilighet for kjødet*, men tjen hverandre i kjærlighet».

Ut fra disse og andre tilsvarende ord i Bibelen tror jeg at vi finner en prinsipiell grunnholdning til de mange ytringer i kulturlivet og forsåvidt også menighetslivet. Når vårt sinn blir fornyet i Guds ord og i evangeliets frigjørende kraft, og når vår samvittighet blir fanget inn under Ordets lys, har vi løfter fra Herren om at han vil gi oss dømmekraft (grunnforutsetning) til å prøve og vurdere det som ytrer seg i åndslivet. (Se for eksempel [1. Joh. 2,20-27](#).)

Men det må sies noe mere. For i den aktuelle musikksituasjon er det mange kristne som ikke skjønner at den ene musikkform vil utelukke den andre. Mange ønsker - i hvert fall til en viss grad - å holde på den «gamle» stil, men de vil også ha med noe av den moderne rytmiske musikkstil (sml. [2. Kong. 17,32-33](#)). De ser ikke og vil heller ikke erkjenne at det her er to forskjellige «musikksyn» (og dermed to forskjellige «åndsmakter») som gjensidig utelukker hverandre. Dette svarer til S.

Kierkegaards måte å uttrykke en sak på: «Det blir ikke et riktig ja til sannheten om det ikke også samtidig blir et nei til løgner».

Jeg vil her tillate meg en sammenligning. I vårt alfabet er det 29 bokstaver som kan settes sammen på forskjellige måter til ord, setninger, avsnitt, bøker, og så videre. For en kristen som leser dette, kan det enten bli til oppbyggelse eller til nedbrytning. Det er *sammensetningen* av bokstavene som avgjør saken.

Nå mener jeg at det ikke er mulig å trekke en helt streng analogi (sammenligning) mellom det skrevne ord og musikken fordi språket taler relativt entydig til alle, mens musikken er et «abstrakt språk» som ikke alltid lar seg tolke entydig.

Likevel kan jeg ikke unnlate å si følgende: Den måten musikkens elementer (melodi, rytme og harmoni) er kombinert på kan enten føre til oppbyggelse eller til det motsatte. *Tekst og musikk* er to helt forskjellige ting. Og de må derfor - fra en side sett - bedømmes hver for seg, og de må samtidig vurderes sammen.

Vi kan bruke en sammenligning: En del forskjellige kunstnere kan male ulike bilder av Jesu korsfestelse på Golgata. Alle maleriene kan derfor sies å ha et kristelig tema. Men dette er ikke tilstrekkelig for at resultatet skal bli godt. Der er måten bildene er malt på som avgjør om de er gode eller dårlige.

Slik også med sang og musikk. Det kan være sanger med et klart kristelig tema, men det avgjørende blir måten det arrangeres og fremføres på.

Selv om tekst og musikk er to forskjellige ting som til en viss grad må bedømmes hver for seg, blir det likevel *helhetsinntrykket* som blir det vesentlige. Her kan vi merke oss det som har vært målsettingen for ungdomskoret «Jubilo», nemlig «*at musikken og teksten forenet i en helhet måtte forherlige Jesus-navnet*».

Men hvis noen spør etter en «matematisk» målestokk eller et sikkert kjennemerke til å avgjøre når det rette forhold og den gudgitte balanse mellom melodi, rytme og harmoni er til stede i forskjellige former for musikk, da vil jeg likevel måtte svare at det er det ikke mulig å gi.

Men dermed vil jeg heller ikke trekke den motsatte slutning at musikken og dens elementer er et likegyldig forhold. Jeg kommer ikke nærmere denne saken enn å si at det hjerte og sinn som er «opplyst» av Guds ord og Kristi Ånd får en åndelig dømmekraft når det gjelder å vurdere foreningen av sang og musikk. Løftet i Rom. 12,1-2 må også gjelde vurdering av ulike ytringer i kultur- og åndsliv.

6) Samvittighetens måte å reagere på

Vi lever i en tid da kristendommen holder på å miste sin grobunn. Faren er da den at vi kan miste noe av den åndelige dømmekraft. For når forkynnelsen av Guds ord ikke får kraft til å trenge gjennom slik at folket verken kommer i syndenød eller frelsesvisshet, kommer alt dette nye inn over oss.

Og vi eldre kristne kan lett bli åndelig sløve så vi tilpasser oss det nye uten å reagere. Og det kan skyldes at vår samvittighet er blitt avstumpet.

La meg bruke et bilde om dette fra det gamle Kina, (her gjenfortalt av en misjonær): «De pleide å sammenligne den stille røst (samvittigheten) med en firkantet trekloss, som ligger inne i brystet. Hvis en gjør noe som er i strid med ens moralske bevissthet, begynner treklossen å dreie på seg og det gjør ondt. Den fornemmelsen kjenner vi. Vi gjør noe som vi ikke skulle ha gjort. Firkanten med de skarpe hjørner setter seg i bevegelse og så gjør det ondt.

Bøyer en seg for samvittighetens ord og bud, stopper den. Men bøyer en seg ikke, fortsetter treklossen å dreie rundt. Og det forferdelige er at hvis den får lov å dreie lenge nok, blir hjørnene slipt av, så er det til slutt bare en «runding» som går rundt og rundt der inne. Man kjenner det ikke lenger». (Så langt bildet fra Kina.)

Bildet er tankevekkende. Samvittigheten skal være våken. Det er nødvendig om vi skal beholde vår åndelige frimodighet og dømmekraft. Da må vi stadig fornyes i vårt forhold til vår Herre Jesus Kristus.

7) Vi må bli kjent med den ekte klang og den gode sang

En sak er å leve i den åndelige fornyelse i samfunnet med Jesus. Sammen med dette bør vi bli kjent med den gode sang og musikk.

«Sangen og musikken og fremføringen må arbeide i takt med Ordet, det vil si i lydighet mot den ånd og innstilling som vår Herre Jesus har gitt oss. Det motsatte er hedenskapet som står Gud imot i åndens verden. I et broget musikalsk miljø er det vanskelig å komme til med Ordets forkynnelse. Derfor må vi ta vare på en musikalsk samvittighet og være åpne for impulser fra Lysets rike» (Ole Ledang).

Likesom forkynnelsen av det klare budskap om synd og soning, om dom og Kristi fullbragte frelse oppbygger, men samtidig avslører lovtrelldom og falsk teologi - slik vil den gode og byggende sang og musikk styrke vårt samfunn med Herren. Men ut fra åndslivets lover vil en slik sang og musikk også avsløre det billige, overfladiske, platte og vulgære.

Jeg kommer aldri til å glemme den overveldende reaksjon i mitt sinn da jeg første gang fikk anledning til å høre «musikkhistoriens edleste krone», - nemlig «Matteuspassjonen» av J. S. Bach - i Trefoldighetskirken i Oslo for en del år siden.

Jeg fornemmet virkelig at jeg var kommet inn på hellig grunn på mere enn en måte, både gjennom bibelteksten (lidelseshistorien etter Matteus) og gjennom den gripende musikk og korsang, ikke minst koralene fra den lutherske salmeskatt.

Hvorfor denne reaksjon? Jeg tror det var denne kombinasjonen av et sterkt bibelsk budskap og en helt gedigen musikk som gjorde et overveldende inntrykk.

Det kan vel være at jeg fra den stund fikk en helt ny norm å bedømme sang og musikk etter. Og en avsmak på moderne rytmisk musikk. Bach har selv uttalt: «All musikk skal være til Guds ære og til sinnets rekreasjon. Der hvor dette ikke er tilfellet blir det bare - et djevlesk lorum-larum».

Hva er det menneskene er så redde for i dag?

Det er sannheten, det er det rene og det gode!

Hva kjennetegner det demoniske? Jo, svarer Søren Kierkegaard: «*Det er angsten for det gode*».

Det er dypt tenkt og sagt. Og jeg tror det er aktuelt!

8) Konklusjon

Jeg vil oppsummere dette kapitlet om «Guds ord og musikk» med et avsnitt fra intervjuet med organist Tormod Birkeli i «For Fattig og Rik»

«-Finnes det åndsinnhold i musikk?

- Jeg er ikke i tvil om det. Som eksempel kan jeg nevne at jeg for noen foreldre en gang spilte en plate som en elev hadde tatt med seg til skolen. Musikken frembragte redselsfølelse blant foreldrene, og musikken var ikke annet enn Helvetes skrik og smertehyl. Redselsfullt. Musikken formidler ikke noe konkret budskap, men den gir enten stimulans til gode følelser, eller til de onde. Barokkmusikken kan stå som eksempel på musikk som formidler ro og tilfredshet.

Birkeli mener at musikken har makt over sjelelivet. Sangen virker sterkere når den synges enn når den bare blir lest, og slik mener Birkeli å ha påvist at musikken i alle fall ikke kan være nøytral.

-Hvorfor sender NRK sørgemusikk når en katastrofe har skjedd? Hvorfor synger vi alvorlige og sørgelige tekster til mollmusikk, og lyse, glade tekster til durmusikk hvis musikken er nøytral? Når vi vet at det går an å synte «Jesus, din søte forening å smake» til melodien «Pål sine høner»,

hvorfor gjør man så ikke det dersom musikken er nøytral?

- Musikken avspeiler tidsånden på godt og ondt, fastslår Tormod Birkeli.

- Når vi skal prøve å motarbeide vår tids åndsmakter kan vi umulig bruke og godta den musikk som hedningene bruker for å påkalle de samme åndsmakter. Jeg frykter for at den slags aktivt er med på å fremme frafallet, om enn på en fin måte. Det står personer og makter bak tidsånden. Det gjør det også bak musikken».

(Afsnit III,4-8 fra ""Hyrdekallet i kristen sang og musikk" Nico Forlag 1982 - af Dag Risdal - Shafan 21-01-14)

[\(Afsnit III,3 - Er musikken nøytral?\)](#)